

له بلاو كراوه كانى مائپهري بههشت

سوننه ته كانى

(فِطْرَة)

الذرة في سنن الفطرة

نوسينى / عبدالله بن جارالله الجارالله

وهركيرانى / زريان سهرچنارى

مائپهري بههشت

ba8.org

مائپهريكى ئيسلامى زانستى پهروه ردهيى يه و له بينناو بلاو كرده وهى نه و ئيسلامه يه كه سه له فى
صائح - پينغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) و هاوه لاني (رضي الله عنهم) له سه ري بوون -
وه سه ر به هيچ گروپ و لايه نيكي حيزبى نيه.

مائپهري بههشت

ئەو كتيب و بابەت و ليكۆئىنەوه شهريانە بلاو دەكاتەوه كه دەبنە هۆي:

١. شارەزاكردنى موسولمانان و پهروهردەكردنيان لەسەر ريگا راستەكەى ئىسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبى بە گەرانهوه بۆ پهپهوه رهسەنه كەى ئىسلام، كه بریتی يە لە قورئان و سوننەت، بە تېگەشتنى پيشين و پيشهوايانى ئوممەت.

٢. پاك كردنەوهى بيروباوهپ و رهوشتى موسولمانان، لە دياردەكانى شيرك و كوفر و تاوان.

٣. پالائوتن و تەصفيه كردنى ئاينى ئىسلام لە بىدعە و بۆچونە داهينراوه كان.

٤. وريا كردنەوهى موسولمانان لە شوپنه وارى خراپى ريوايەتە لاواز و هەلبەستراوه كان.

٥. پتەو كردنى برايه تى يەكى راستەقينە لەسەر بناغە فراوانە جىگيره كەى ئىسلام و نههيشتن و كه مكردنه وهى دەمارگيرى مەزهەبى و حيزبى.

ئامانجمان:

ئاشناكردنى كۆمه لگايە لە ئىسلامى رهسەن و دروستكردنى تاك و كۆيه تى بۆ تېگەشتن لە سەرچاوه كانى كه بریتين لە قورئانى پيرۆز و سوننەتى صەحيح و ئاشكراكردنى ئەو شتانهى كه نامۆن بە ئىسلام و خراونەتە نيويه وه بە چەندين دەستەواژهى دەنگ و پەنگ و نوسراوى لە بواره كانى بيروباوهپ و رهوشت و ئاكار و پهروهردە و زانست و پزىشكى و گەشەى كۆمه لايە تى.

خودايە داوات ئى دەكەين دامەزراومان بكەيت ، و تەو فيقمان بەدەيت بۆ هەر كار و گوڤتارىكى جوان و چاك بەو شيوه يه يى كه خۆت لىي رازيت.

ستافى مائپهري بههشت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي فطر عباده على معرفته ومحبته، وفطرهم على محبة الخير وكرهه الشر
ومحبة النافع وكرهه الضار وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا
عبده ورسوله ﷺ وعلى آله وأصحابه أجمعين. أما بعد:

خوای گه وره له قورئاندا ده فهرمویت: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفاً فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي
فَطَّرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا
يَعْلَمُونَ﴾ [الروم: ۳۰]

واته: به ته واوه تی پوبکه ره دینی نه گورپی خوا و لپی لامه ده، ئه وه فیتره تی
خوایه که خه لکی له سهر راهینا، شیوازی دروستکراوه کانی خوا چه سپاوو
نه گورن، ئه مه ش ئایینی دیرینی خوایه، به لام زورینه ی خه لک نازان.

له م ئایه ته دا خوای گه وره فهرانمان پیده کات که به رده وام و پاره ستاوبین
له سهر (الدِّينُ الْقَيِّمُ) واتا ئایینی دیرینی خوا که مه به سستی له ئایینی پیروزی
ئیسلامه، وه ئایینی ئیسلامی به (حَنِيف) ناو بردووه به و مانایه ی ئایینیکی
وه رگراوه له لای خوای گه وره و رازی نه بونیه تی به هیچ ئایینیکی جگه له و، وه
به رده وامی و مانه وه له سهر ئه و ئایینه حقه فیتره ت و پاکیتی یه که له لای خوای
گه وره وه به خشراره به مروث واته (فِطْرَةُ اللَّهِ).

كه واته (فطره) واتا ئه و دیندایه ی كه خوی گه و ره سه رجه م دروستكراوه كانی له سه ر به دیهیناوه و خوشه ویستی ئه و ئاینه ی خستوته ناو دلایانه وه، بویه خوی گه و ره له ئایه ته كه دا ده فهرمویت: ﴿لَا تَبْدِيلَ لِحَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَیْمُ﴾.

واته ئه و دینه راسته ی ئه گه ر هه ركه سیك به راستی بیگریت و به رده وام بیته له سه ری، ئه و ده یگه یه نیته به به هه شتی نه پراوه، به لام خوی گه و ره بو ئاگاداركرنه وه مان ده فهرمویت: ﴿وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا یَعْلَمُونَ﴾.

كه واته هه ركه سیك له سه ر ئه و ئایینه و ئه و فیتره ته بمینیتته وه ئه وه بیگومان به هه شت جیگه یه تی وه هه ركه سیكیش له سه ر ئه و فیتره ت و پاکیته ی خوی نه مینیتت ئه و خوا په نامان بدات له و سه ره نه نجامه ی كه چاوه پریه تی.

ده رباره ی فیتره ت و پاکیته ی خوی، پیغه مبه رمان ﷺ ده فهرمویت: (كُلُّ مَوْلُودٍ یُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ یُهَوِّدَانِهِ أَوْ یُنَصِّرَانِهِ أَوْ یُمَجِّسَانِهِ) (البخاری و مسلم)

واته: هه موو كه سیك له سه ر فیتره ت و پاکیته ی له دایك ده بیته، پاشان دایك و باوكی ده یكه ن به جوله كه یان به گاوور یان به ئاگرپه رسته.

كه واته به به لگه ی ئه م فه رموده یه هه موو مروفقیک كه له دایك ده بیته له سه ر فیتره ت و پاکیته ی له دایك ده بیته، وه ئه گه ر ده وروبه ره كه ی لی گه رپین و کاریگه ری خرابیان نه بیته له سه ری ئه و به موسولمانی ده مینیتته وه. بویه وه ك ده بینین کاریگه ری دایك و باوك و ده وروبه ره كه ی وای لیده كه ن له و فیتره ته ی كه خوی گه و ره پیی به خشویه دوربكه ویتته وه.

دەربارەى ئەو سىفەتانهى كه له هەرمروڤيكددا هەبیت نیشانەى مانەوهیەتى
 لەسەر فیطرت و پاکیتى خوايى، پيغه مبهەر ﷺ دەفەرمویت: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ
 قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ وَالسَّوَاكُ وَاسْتِنْسَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَظْفَارِ وَعَسَلُ الْبَرَاخِمِ) (اي
 عقد الأصابع) وَتَنْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ (اي الاستنجاء) . قَالَ زَكْرِيَاءُ
 قَالَ مُضْعَبٌ وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنَّ تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ . زَادَ قُتَيْبَةُ قَالَ وَكَيْعُ انْتِقَاصِ الْمَاءِ
 يَعْنِي الْإِسْتِنْجَاءَ (رواه مسلم).

واته: "دە" كردهوه پيويسته هەموو موسولمانيك پييان هەستيت، چونكه
 نیشانەى پاکیتى و مانەوهیانه لەسەر فیترت

۱- كورت كردنه وهى سمیل. ۲- پيش هیلانە وه. ۳- سیواك كردن.

۴- ئاو له لوت پادان. ۵- نینۆك كردن. ۶- شووردنى چرچى په نجه كان.

۷- هەلكيشانى توكى بنبال. ۸- تاشینی موی شەرمگە. ۹- تاراتگرتن بە ئاو.

گێره ره وهى فەرموده كه ده لیت: "دە" یەم دانەم بێر نە ماوه پەنگە ئاو لە دەم
 پادان بیت.

منیش ده لیم: دەیه میان وادیاره (خه ته نه) یه چونكه له فەرموده كه ی تردا
 پيغه مبهەر ﷺ دەفەرمویت: (خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ الْحِتَانُ وَالْإِسْتِحْدَادُ وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ وَتَنْفُ
 الْإِبْطِ وَقَصُّ الشَّارِبِ) (متفق عليه).

بویه ده لیم د هی م نیشانه ی فیتره ت خه ته نه یه ئه وه تا له م فه رموده یه یاندا
یه که مدانه یان ده فه رمویت: (الْحِتَانُ) واته: (پینج کرده وه نیشانه ی فیتره ت
پاکین:

۱- خه ته نه کردن. ۲- تاشینی موی شهرمگه. ۳- نینوک کردن.

۴- هه لکیشانی توکی بنبال. ۵- کورت کردنه وه ی سمیل.

دهرباره ی مانای (فِطْرَة) ئیمامی (إِبْنُ حَجَرٍ، رحمه الله" ت ۸۵۲") له کتیبی (فتح
الباري) دا ده فه رمویت: (الفطرة: السنّة القديمة التي اختارها الأنبياء واتفقت عليها
الشرائع).

واته: فیتره ت ئه و ریږه وه دیرینه یه که پیغه مبه ران هه لیا ن بزاردوه و
شهریعه ته کانیان له سه ری کوکن.

وه ئیمامی (إِبْنُ الْقَيْمٍ، رحمه الله" ت ۷۵۱") له کتیبی (تحفة الودود بأحكام المولود) دا
ده فه رمویت: (الفطرة فطرتان: فطرة تتعلق بالقلب وهي معرفة الله ومحبتة وإيثاره على ما
سواه، وفطرة عملية وهي هذه الخصال، فالأولى تُزكي الروح وتُطهر القلب، والثانية تُطهر
البدن وكل منهما تُمدُّ الأخرى وتُقويها).

واته: فیتره ت دوو جوړه، فیتره تیکیان په یوه ندی هه یه به دل ه وه، ئه ویش
ناسین و خو شو یستنی خواو ریږگر تنی تی زیاتر له هه موو شتیک، وه فیتره تی
کرداری که ئه و ره و شتانه یه له فه رموده که دا هاتون، جا جوړی یه که م دل

ودهرون پاك راده گرن، وه جورى دووه مېش پاك كړدنه وهى لاشه يه، وه هردوكيشيان د بڼه هوى فراوان كړدن و به هيز كړدنې يه كترى.

ده ليم: جا چونكه به شيوه يه كى به رچاو زوريك له موسولمانان لايانداوه له و فېتره ته پاكه، خوا هيدايه تيان بدات و يارمه تيان بدات بؤ گه پانه وه بؤ سه ر دينى حه ق. وه ده بينيت چؤن لاسايى نه ته وه كانى تر ده كه نه وه له پوژه لاتى و پوژئاواييه كان، وه كو ئه وان پيشيان ده تاشن و سميليان دريژده كه نه وه و پوژا كه كانيان دريژده كه نه وه تاكو خوار قوله پييان، وه نينوك ده هيلنه وه و به شيوه يه كى ديار پشتيان كړدو ته سوننه ته كانى پيغه مبه ره كه يان ﷺ هه ر يه كه يان به بيانووه يه ك، بؤيه منيش هه لسام به نوسينى ئه م ناميلكه يه بؤ ئه وهى پونى بكه مه وه بؤ سولمانان كه پيويسته له سه ريان خو يان پرازيننه وه به سوننه ته كانى فېتره (سُنُّ الْفِطْرَةِ)، كه وه رمگرتووه له فه رمايشتى خواى گه وره و فه رموده كانى پيغه مبه رمان ﷺ و گوته ي زانا ليكوله ره وه كان له شهرع، داواكارم له خواى گه وره كه بيكات به مايه ي سوده دنيا و قيامه ت بؤ برا موسولمانه كانم. و صلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم.

۱ - سی سود له فهرمودهی "فطرة"

ئیمامی (البخاری "ت ۲۵۶") و (مسلم "ت ۲۶۱") له کتیبه صه حیحه کانیا نانا ده و فهرمودهیه یان بو گپراوینه ته وه، که (أبو هريرة رضي الله عنه) ده لیت: پیغه مبه ر عليه السلام فه رموی: (لَيْلَةَ أُسْرِي بِي أَتَى بِإِنَاءَيْنِ فِي أَحَدِهِمَا لَبَنٌ وَفِي الْآخَرِ حُمُرٌ فَقَالَ اشْرَبْ أَيُّهُمَا شِئْتَ فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَشَرِبْتُهُ فَقِيلَ أَخَذْتَ الْفِطْرَةَ أَمَا إِنَّكَ لَوْ أَخَذْتَ الْحُمُرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ).

(قال النووي "ت ۶۷۶" قوله: (عَوَتْ أُمَّتُكَ) مَعْنَاهُ: ضَلَّتْ وَأَهْمَكَتْ فِي الشَّرِّ). (شرح النووي على صحيح مسلم).

وه له بیژیکی تر دا هاتووه: (الْحُمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَاكَ لِلْفِطْرَةِ لَوْ أَخَذْتَ الْحُمُرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ) هه روه ها له بیژیکی تر دا هاتووه که ده فه رمویت: (أَصَابَ اللَّهُ بِكَ أُمَّتُكَ عَلَى الْفِطْرَةِ).

واته: نه و شه وهی که شه وره ویم پی کرا، دوو جامیان بو هینام، یه کیکیان شیر ی تیدابوو، وه دووه میان عاره قی تیدابوو، ئیتر پییان گوتم: حه زت له کامیانه بیخوره وه، منیش شیر هه که م هه لگرت، ئیتر پیم گو ترا: به پاستی فیتره ت هه لبارد، چونکه نه گه ر عاره قه که ت بپردایه نه و ا ئوممه ته که ت توشی گو مرای ی و لادان ده بوون.

**نهم فهرموده يه ده كه ين به ناوهرؤكى باسه كه مان، چونه كه پيغه مبه ر ﷺ له م
فهرموده يه دا سي سودي بؤرون كر دوينه ته وه:**

يه كه م: مرؤف له سهر شتانيكي زؤر راهينراوه كه پيى ده گوتريت فېتره ت، وه
فېتره تيش مه به ست له و شتانه يه كه مرؤف راهينراوه له سهرى و ئه وشتانه ش
پيكهاته ي بنچينه يى مرؤفن له لايه نى دهره كى و ناوه كييه وه، وه لادان لييان
نيشانه ي لادان و كه موكوورپى لايه نه مرؤبيه كه يه تى.

ئهم بؤچونه ش رپون و ئاشكرايه له گوته ي زؤربه ي پيشه وا به رپزه كانى ئيسلام
وهك (ابن القيم "ت ٥٧١") و (ابن دقيق العيد "ت ٧٠٢") (ابن حجر "٨٥٢") و ئيمامى
(سيوطي "ت ٩١١")، وه له گوته ي زؤربه ي فهرموده ناسان و ته فسير كه رانى
قورئانيشه .

جا وه كو گوتمان (ابن القيم "ت ٥٧١" رحمه الله) ده فهرمويت: (فېتره ت دوو
جؤره، فېتره تيكيان په يوه ندى هه يه به دل وه، ئه ويش ناسين و خو شويستنى
خواو رپزگرتنييتى زياتر له هه موو شتيك، وه فېتره تى كردارى كه ئه و رپه وشتانه يه
له فهرموده كه دا هاتوون، جا جؤرى يه كه م دل وده رون پاك پاده گرن، وه جؤرى
دووه ميش پاك كردنه وه ي لاشه يه، وه هه ردوكيشيان ده بنه هؤى به هي زكردنى
يه كترى).

دووهم: له و فهرموده يه وه بؤمان رپوون ده بيته وه كه سه رجه م ئايينه
ئاسمانيه كان پشتيوانى لايه نى فېتره تى مرؤف ده كه ن و گونجاوون له گه لي دا، وه
هه ر له و پاكيتيه وه سه رچاوه يان گرتووه، بؤيه ده بينين ئايينى پيرؤزى ئيسلاميش

هر ئاینیکی فیترییه و کۆک و گونجاوه له گه لیدا، به به لگهی ئه و فه رمایشته ی خوای گه وره که ده فه رمویت: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَمِيمُ﴾ [الروم: ۳۰].

هه روه ها له فه رموده که دا که پیغه مبه ر ﷺ ده فه رمویت: (فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَشَرَبْتُهُ) شیره که م هه لگرت و خواردمه وه، مه به ست پیی تیربونه به شیوه یه کی دروست و دور له هه مو لادانیکی نه گونجاو له گه ل فیتره تی مرۆف، چونکه شیر خواردنه وه یه کی ته ندروست و به تام و سودبه خشه و جیگهی زۆربه ی خواردن و خواردنه وه کان ده گریته وه بو مرۆف، ته نانه ت له فه رموده یه که دا که (ابن عباس رضی الله عنه) ده یگیریته وه پیغه مبه ر ﷺ ده فه رمویت: (لَيْسَ شَيْءٌ يُجْزِي مَكَانَ الطَّعَامِ ، وَالشَّرَابِ غَيْرَ اللَّبَنِ) (۱).

سی یه م: شتانیکی تره ن که مرۆف ده توانیت پیمان هه ستیت، به لام پیچه وانه ده بنه وه له گه ل فیتره تیدا، له م فه رموده یه دا چوینراوه به (خمر) واته: عاره ق و خواردنه وه بیهۆش که ره کان، ئه مه ش نمونه ی خواردن و تیربونی نابه جی و شوینکه وتنی ریگای پیچه وانه ی فیتره ته، چونکه عاره ق و هاوشیوه کانی پیسی و نادروستی و لادانیان پیوه دیاره، به وه دا که ژیری ناهیلیت و له شی مرۆف بی هیژده کات و سامانی به فیروده دات و دینیشی لاوازه کات.

۱- رواه (ابن ماجه" ۲۷۳" قال الشيخ الألباني: حسن.) و (أبو داود" ۲۷۵") و (الترمذي" ۲۷۹") وحسنه الحافظ ابن حجر في تخریج الأذکار.

۲- فېترەتەكانى مروۇف

چەندىن فېترەت و پاكيىتى لە مروۇفدا بەدېھيىنراوہ لەوانە:

ناخى ھەموو مروۇفيكى ئاسايى ئەم فېترەتەكانەى تېدايە، خۆشويستنى ژيان، ھەزەردىن بەمانەوہ، بۇ نمونە مندالى زۆر بچوكيش ئەگەر لەسەر ديوارىكى بەرز دايىنيت دەستى لى بەردەيت يان نزيكى بيريكى بکەيتەوہ کەواھەست بکات دەکەويتە ناوى، يان پيى بليىت لەم سەيارەيەوہ دەتخەمە خوارەوہ، دەبينيت يەكسەر دەست دەکات بەگريان چونکە مردن و لەناوچونى پيى خۆش نيبەو ھەزى لە مانەوہيە.

ئەو ھەزە ھەر لەناخى مندالە کەدایەو ھيچ کەسيك فيرى نەکردوہو لەگەل دروستبونيدا تيايدا چينراوہ، وە ھەرۋەھا زۆرجار دەبينين ژمارەى خۆکوژى لە جيهاندا باس دەکريىت و گرنكى پيدەدرىت چونکە دياردەى خۆکوژى بە دياردەيەكى نااسايى دەژميردرىت و لادانە لەپەرۋەردەى کۆمەلگەکان.

ھەرۋەھا مروۇف ھەر لەناخيدا فېترەتى ئەنجامدانى پەرستەن ھەيە، چونکە لە پيکھاتەى مروۇفدا ھەندىك کەموکورپى ھەيە لەلایەنى گيانىيەوہ بۆيە پيويستى بە پەرستراويکە تا کەموکورپەكانى بۆتەواو بکات و ئەو بۆشايىيە دەرونىيەى بۆ پېرکاتەوہ، ئيتىر دەبينيت زۆرينەى مروۇفەکان بەندايەتى دەکەن بۆ پەرستراويک، ھەرچەندە جارى وا ھەيە وەك لە پيشەوہ باسکرا بە ھۆى کاریگەرى دايک و باوک و کۆمەلگاۋە پەرستراويكى بەتال دەپەرستيت.

وه یان له ناخی مروّفا فیتره تی خوْشه ویستی نیشتیما و ئه و خاکه ی له سه ری ژیاوه وه یان له هه رکام له ره گه زه کاندای فیتره تی چه ز لیبونی لایه نی به رامبه ر هه یه، وه یان هه مو مروّقیك فیتره تی خوْداپوشینی تیدایه و چه ز به ده رکه وتنی ئه ندامه هه ستیاره کانی ناکات له پیش چاوی که سانی تر.

بویه میژوناسان که باسی کومه لگه سه ره تاییه کانمان بوْده که ن، ناویان ده به ن به کومه لگه بی پوْشا که کان، چونکه نه پوْشینی پوْشا که یه کی که له نیشانه کانی که م عه قلی، ئه گه ر ته ماشا بکه ین مندال له گه ل گه وره بونیدا که م که م هه ست به شه رمه زاری ده کات له کاتی ده رکه ونتی ئه ندامه کانیدا له پیش چاوی که سانی تر.

وه هه روها له ناو فیتره تی مروّفا چه زی خاوه ندرایتی هه یه، واته چه ز ده کات که ببیته خاوه نی شته کانی ده ور به ری، بویه مروّقه هه ر له سه ره تای ژیانیه وه په یوه سه ته به و شتانه وه که خوْی به خاوه نیان ده زانیّت، وه ده ست لیدان و به کار هیئانیان له لایه ن که سانی تره وه به سه تم و نارپه وا ده زانیّت، ئیتر ده بینیت مندالی بچو کیش زور گرنگی ده دات به یاریه کانی یان پیلاوه کانی یان جلوبه رگی یان نوین و ... هتد، وه زور به ئاسانیش ریگه به خوْی ده دات که ده ست بگریّت به سه ر که لوپه لی که سانی تر داو به هی خوْییان بزانیّت .

هه روها مروّقه به شیوه یه کی فیتری چه ز به تی که لاوی و هه ل سو که وت له گه ل که سانی تر ده کات، جا وه کو (إِبْنُ خَلْدُون "ت ۸۰۸") گوته یه کی (أرسطوی) نه قل کردوه که ده لیت: (الإنسان مَدْبِيٌّ بِالطَّبْعِ) واته: مروّقه هه ر به شیوه یه کی سه روشتی شارستانییه و چه ز به تی که لاوی ده کات.

ئيتير به م شيوه يه ده بينين مروؤ فېتره تي پاكه و شتانيكي زور هه يه كه
له ناخيدا چينراوه، بويه له گه ل گه شه كردني ژيريدا ئه و فېتره تانه ش زياتر
گه شه ده كه ن، وه راسته كه به هؤي هه لسوكه وتي له گه ل كه ساني تردا زياتر
په ره ده سيئيت، به لام له راستيدا ئه و فېتره ته هه ر له گه ل دروست كردن و
به ديھنيانيه وه له ناخيدا چينراوه و پيي به خشراوه .

كه واته ئه گه ر هيج شتيك له سه ره تاي گه شه كردنه يه وه كاريگه ري نه بيټ
له سه ري له هه ردوو پروه كه وه نه باش و نه خراپ، ده بينين ئه و مروؤ هه ر به
شيوه يه كي خوارسك، ده چيټه وه سه ر بنچينه راسته كاني خوي هه روه ك چون
نه ماميك له ده شتيكدا هه ر له تروكاني له تووه كه يه وه تاكو گه و ره ده بيټ به
ريكوپيكي گه شه ده كات، به بي گرنكي پيدان و ده سكارى كردني
ده و ره به ره كه شي، ده رباره ي ئه م راستيانه پيغه مبه رمان ﷺ فه رمويه تي: (كُلُّ
مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ) (البخاري و مسلم).

زانايانيش گوتويانه: ئه گه ر منداليك هه ر كه له دايك بوو به ته نها گه و ره بكريت
له ژوريكدا يان له هه رشويينيكي تردا، به بي ئه وه ي گفتوگوي له گه ل بكريت، كاتيڪ
كه گه و ره ده بيټ و ديته زمان يه كه م وشه كه زماني پيي ده پزئيت ده ليټ الله .

۳- هه لویستی ئاینی ئیسلام به رامبهه فیتره تی مروؤف

که واته چونکه له شته به لگه نه ویسته کانه له لای هه موو موسولمانیکی پیاوو ژن، که دروست که ری ئه و فیتره ته هه مان زاته که قورئانی بو دابه زاندوون ئاینی ئیسلامی بو هه لباردون، که ئه ویش زاتی پاکی الله یه، ئه وه به شیوه یه کی پون و ئاشکرا ده زانن که ده بیته ئه و ئاینه و ئه و فیتره ته به یه که وه بگونجین و ته و او که ری یه کتر بن، چونکه هه رگیز ناگونجیت له و ئاین و شه ریه ته یدا به شیک هه بیته که پیچه وانه ی فیتره تی مروؤبیته، له بهر ئه وه ی خوی گه وره زور به حیکمه ته و دانایه خوی ده زانیت که مروؤفی چوون به دیهیناوه، بویه دین و یاسایه کیان بو داده نیت که گونجاو بیته له گه ل فیتره ت و پیکهاته ی دروستکراوه کانی.

بویه هه ر فه رمانیکی شه رعی واته پیش چاوت که دژواره له گه ل فیتره تی مروؤفا، ئه وه له دوو حالته به ده رنیه یه.

یان له پاستیدا ئه و کاره کاریکی شه رعییه، به لام هیه دژواره کی نییه له گه ل فیتره تی مروؤفا، ته نها به هه له تیگه یشتویت لی.

یان ئه و کاره به پاستی پیچه وانه ی فیتره تی مروؤفه، به لام کاره که له شه رعا نییه و خه لک به نه زانین داویانه ته پال ئاینی پیروزی ئیسلام.

به کورتی ئه مانه هه لویستی ئیسلامه به رامبهه فیتره تی مروؤف :

۱- ئاینی ئیسلام گونجاوه له گه ل فیتره تداو نکوولی لی ناکات، بو نمونه خووشویستنی ژیان، که وه کو باسکرا له مروؤفا هه یه، له قورئانی پیروژدا باسی

کراوه، له و فه رمايشته ی خوی گه وره دا که باسی جوله که کانمان بؤ ده کات ده فه رمویت: ﴿وَلْتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ﴾ [البقرة: ۹۶].

واته: ده یانبینیت زؤر سورن له سهر مانه وه و ژیانیان زؤر خوښ ده ویت (، (أَحْرَصَ) واته زؤر خوښه ویست، ئەمه ش ئەوه ده گه یه نیت که جوله که کان زؤر دنیا خوښه وسیتن به لام جگه له وان به شیوه ی ئەوان نین خوښه ویستیه کی سنورداریان هیه بؤ دنیا، که واته خوښه ویستی دنیاو چه زکردن به مانه وه قورئان دانی پیاداناوه که له مروڤدا بونی هیه.

ههروه ها هه بونی خوښه ویستی سامان و هاوسه رگیری و هه بونی مندال، خوی گه وره پونی کردوته وه که له مروڤدا هیه: ﴿رُئِيَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَيْرِ﴾ [آل عمران: ۱۴].

ئەم ئایه ته ته نها باسکردنی راستیه که، که واته نه پیا هه لدانی ئەو سیفه تانه یه وه نه سه رزه نشت کردنیشیی، ته نها ئاماژه کردنه به وه ی که فیتره تی که وه له ناخی مروڤدا بونی هیه، وه چه زی که که ئاویتته ی پیکهاته ی بووه، وه دواتر باسی ئەوه ده کریت که له چه کاتی که دا خوازراوه له چه کاتی که دا نه خوازراوه، گرنه گ ئەوه یه ئەوانه ی باسکران له ئایه ته که دا کۆمه له فیتره تی که که له ناخی مروڤدا هه ن.

که واته ئەو چه زانه که وه کو فیتره تی که له مروڤدا هه ن سنوریشیان بؤ دانراوه، بؤ نمونه کاتی که خوی گه وره باسی پاراستنی دامین ده کات، نافه رمویت به هه موو شیوه یه که ده بیت بپاریزیت، به لکو ده فه رمویت: ﴿إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ

أَيُّهَا هُمْ فَأَيُّهُمْ غَيْرُ مُلُومِينَ ﴿المعارج: ٣٠﴾، وه له م حاله ته دا خواي گه وره ته نها وهك باسكردن ئا مازه ي پيداوه نهك به شيويه دروست و نادروست بووني، به لام دواتر به گویره ي نيهت و مه به ست و ريگا و ئا دابه كاني حوكم ده درييت له سهر مه سه له ي هاوسه رگيري، وه له لايه ني هاوسه رگيريدا په ننگه هه نديك كه س له پوي لاشه بيه وه قيزي لي بكه نه وه، به تايبه تي ئه وكه سانه ي كه نه فس به رزو به شه رم وشكون، وه كو پيغه مبه ران سه لام ي خوايان له سهر بييت، به لام له ديني خوادا زور جه ختي له سهر كراوه و هاني خه لكي داوه بو وه لامدانه وه و چون به ده م فيتره تيانه وه له سنوري په زامه ندي خواي گه وره دا، ئه وه تا پيغه مبه رانيش خواي گه وره برياري هاوسه رگيري و خاوه نداري مندالي پي پريون، وهك ده فه رموييت: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً﴾ [الرعد: ٣٨].

واته: به پرستي پيغه مبه رانيكي زورمان ناردووه له پيش تو دا، وه ژن و نه وه شمان پي به خشيون.

ميژونوسان گيراويانه ته وه له (حَمَنَةَ ي كچی جَحَش) ي خيزاني (مُصْعَب ي كوري عمير) ه وه، ئه م به سهر هاته له كتيبي (سُنَنُ اِبْنُ ماجه) دا هاتووه، گوتراوه كه برايكي و مي رده كه ي له جه نكي (أُحُد) دا شه هيد بيون، جا كاتي ك كه پييان راگه ياند گوتيان براكهت كوژراوه، گوتي (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)، پاشان پييان

گوت میړده که شت کوژراوه، گوتی : وای هاوار له وڅه مه، ئیتر پیغه مبه ر ﷺ
 فه رموی: «إِنَّ لِلزَّوْجِ مِنَ الْمَرْأَةِ لَشُعْبَةً مَا هِيَ لِشَيْءٍ» (۱).

واته: له ناخی ئافره تدا به شیک هه یه، که خوښه ویستی میړده که یه تی، ئه و
 خوښه ویستی ه ی بؤ که سی تر نییه

هه بونی ئه و په یوه نډیه پته وه له نیوانی هاوسه ره کاند ا ئاماژ ه ی بؤ کراوه له
 فه رمایشتی خوای گه ورده دا که ده فه رمویت: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ
 أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾ [الروم: ۲۱].

واته: (له نیشانه کانی الله ئه وه یه که هر له نه فسی خوتان هاوسه ری بؤ
 فه راهم هی ناون، تا ببنه سوکنا یی بؤتان و خوښه ویستی و سؤزو میهره بان ی
 خستوته نیوانتانه وه)، هه روه ها ده فه رمویت: ﴿وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا﴾
 [الأعراف: ۱۸۹].

وه له باسی مه سه له ی خؤد اپوښین و خؤپاراستندان خوای گه وره مننه ت
 ده کات به سر به نده کانیدا به وه ی که پوښاکی جوانی بؤ فه راهم هی ناون وه
 ده فه رمویت: ﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سِوَاءَ تِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ
 التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ﴾ [الأعراف: ۲۶].

۲ - (سنن ابن ماجه) (والحدیث فی إسناده عبد الله بن عمر العمري، وهو ضعيف)، میزان
 الاعتدال، والتاریخ الصغیر للبخاری، والمجروحین ل(ابن حبان"ت" ۳۵۴).

واته: ئەی نه وهی ئادهم! ئیمه پۆشاکمان دابه زاندون تا شه رمگه تانی پی
داپۆشن و خۆتانی پی برازیینه وه، به لام پۆشاکمی ته قوا خیرترو باشتره بۆتان.

وه ئەگه رته ماشا بکهین واتهی ئه و راستیانه له م ئایه ته دا به دی ده کهین که
خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ [الکھف: ۴۶].

واته: سه روه ت و سامان و مندال له جوانی و خۆشی ژیانن .

ب- هه روه ها ئه حکام و بنه ماکانی باوه پ له م دینه دا به ته واوه تی گونجاو
هه ما هه نگن له گه ل فیتره تی مرۆقه کاندای، بۆیه ناوئراوه ئاینی فیتره ت، که واته ئه و
یه کخوایه رستی یه ی که سه رجه م پیغه مبه ران سه لامی خویان لیبت هیناویانه، وه
ئه و په رستشانه ی که فه رمانیان پیکردووه، هه موی هه ما هه نگن له گه ل فیتره تی
پوکردنه خوا و ئه و ملکه چیه که له ناخی سه رجه م دروستکراوه کاندای هه یه،
هه روه ها له باره ی یاسا شه رعیه کانی شه وه به هه مان شیوه یه .

بۆ نمونه له ئیسلامدا هاوسه رگیری په سه ند کراوه، ئه مه ش وه لامدانه وه ی
فیتره تیکی ناخی مرۆقه، که ئه ویش پرکردنه وه ی لایه نی مه یل کردنی دوو
په گه زه که یه بۆ یه کتر، نه ک ته نها تیرکردنی لایه نیک بیت وه ک ئاره زوی جنسی و
هیچی تر.

چونکه خوای گه وره بۆی پونکردوینه ته وه که له بنه رته دا ئافره ت له پیاوه وه
دروست بووه: ﴿خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا﴾ [النساء: ۱]. ئی
هاوشیوه کان چه ز به پیک گه یشتنه وه ده که ن و هه میشه لقه کان بۆلای بنه وانه کان

ده‌گه‌رینه‌وه، وه ئه‌گه‌ر ئه‌م ریگه شه‌ریه نه‌بوايه ئه‌وا ناچار په‌نا ده‌برا بۆ ریگه‌ی حه‌رام و نابه‌جی.

هه‌روه‌ها ده‌رباره‌ی خۆشویستنی مالّ و سامان، ئاینی ئیسلام ریگه‌ی داوه به‌ که‌سابه‌تی حه‌لال، ئه‌مه‌ش وه‌لام دانه‌وه‌ی ئه‌و فیتره‌ته‌ی ناخی مرۆفه‌ که هه‌میشه ئاره‌زی خاوه‌نداریتی و کۆکردنه‌وه‌ی سامانی تیا‌دايه.

ج- له‌به‌ر ئه‌وه ئاینی ئیسلام هاتوو بۆ ریڤخستن و چۆنیه‌تی به‌ده‌مه‌وه هاتنی فیتره‌ته‌کان، وه ریگاراست و دروسته‌کانی نیشان ده‌دات، بۆ وه‌لامدانه‌وه‌ی پیوستیه‌کانی و تیرکردنی حه‌زه‌کانی، بۆ ئه‌وه‌ی له سنوری خۆی ده‌رنه‌چیت و ببیته‌ مایه‌ی زیان بۆ خۆی و ده‌ورو به‌ره‌که‌ی، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا ﴾ [البقرة: ۲۷۵].

واته: خوا کپین و فرۆشتنی بۆ حه‌لال کردن و سوی حه‌رام کردوه لیتان.

له راستی دا دوو ریگا هه‌یه بۆ تیرکردن و گه‌یشتین به‌ هه‌زی کۆکردنه‌وی سامان: ریگه‌ی دروست و حه‌لال، که مرۆف ده‌توانیت له ریگای کپین و فرۆشتن و سه‌رجه‌م که‌سابه‌ته‌کانی تره‌وه به‌ده‌ستی به‌ینیت، ئه‌مه‌ش ده‌رگایه‌کی کراوه‌یه به‌پوی گشت موسولمانیکدا. وه ریگه‌ی نادروست و حه‌رام، ئه‌مه‌ش بریتیه له سوخواردن که پیستین شیوازی به‌ده‌ست هینانی پاره‌یه.

وه پيغه مبه رمان ﷺ ده ربارهي گه نجه كانمان دواوه و ئاموژگاري كړدوون به و فهرموده يه ي كه ده فهرمويت: (يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَخْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ).

واته: ئه ي كوومه لي گه نجان، هه ركامتاتان تواناي جه سته يي و مالي هه بوو بو خيزان پيگه وه نان، ئه وه با خيزان پيگه وه بنيت، چونكه باشتري پاريزره بو چاوو بو دامه ن، وه هه ر كه س تواناي مالي نه بوو خيزان پيگه وه بنيت، ئه وا با به رزوو بيت، چونكه ئه و رزووه ده بيته مايه ي كه م كړدنه وه ي ئاره زوي) (البخاري و مسلم).

بو يه زوره ي زانايان گوتويانه هاوسه رگيري له سه ر ئه و كه سه ي پيوستي پييه تي وتواناشي هه يه واجبه، به به لگه ي ئه م فهرموده يه به تاييه تي كاتي ترسان له كه وتنه ناو تاوانه وه، وه ك له م كاته ماندا كه ئاره زو بزوينه ره كان به شيوه يه كي به ربلاو روبه روي گه نجانمان بونه ته وه ته نانه ت له ناومال و له ژوري تاييه تي خو شياندا به دوايانه وه يه .

وه له به رامبه ري هاوسه رگيري زينا هه يه، كه ئايي پيروزي ئيسلام به تاوانه هه ره گه وره كان ناوزه دي كړدوه، ئيتر به م شيوه يه خوي گوره هيج ده رگايه كي هه رامكراوه كان داناخات له به نده كاني ئيلا ده رگايه ك له ده رگاي حه لاله كانيان بو ده خاته سه رپشت، كه زور له ريگه چه وته كه باشترو ئاسانتره و سه ره نجاميكي باشيشي هه يه، جا هه ركاتي ك به نده كان پشت بكن له ريگه پاك و په سه نده ك، ده ست به جي فيتره تي پاكي خو يان به ره وه له ديرو لاريبون ده به ن.

وه له و فهرموده یه دا که (أبو هريرة رضی اللہ عنہ) گپړاویه تیه وه ده ربارهی پوداوی شه و پړه وی پیغه مبر رضی اللہ عنہ که به دورو دريژی باسی ده کات و ده فه رمویت : (ثُمَّ أَتَى عَلَى قَوْمٍ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ حَمَمٌ فِي قَدْرِ نَضِيجٍ ، وَحَمٌّ آخَرٌ نِيءٌ حَبِيثٌ ، فَجَعَلُوا يَأْكُلُونَ الْحَبِيثَ وَيَدْعُونَ النَّضِيجَ الطَّيِّبَ . قَالَ : يَا جِبْرِيْلُ ، مَنْ هَؤُلَاءِ ؟ قَالَ : الرَّجُلُ مِنْ أُمَّتِكَ يَقُومُ مِنْ عِنْدِ امْرَأَتِهِ حَلَالًا ، فَيَأْتِي الْمَرْأَةَ الْحَبِيثَةَ ، فَيَبِثُ مَعَهَا حَتَّى يُصْبِحَ ، وَالْمَرْأَةُ تَقُومُ مِنْ عِنْدِ زَوْجِهَا حَلَالًا طَيِّبًا ، فَتَأْتِي الرَّجُلَ الْحَبِيثَ فَتَبِثُ عِنْدَهُ حَتَّى تُصْبِحَ ...) (۱).

ئهم فهرموده یه (ابن جریر "ت ۳۱۰") له ته فسر ه که یه دا گپړاویه تیه وه، وه هه روه ها (ابن أبي حاتم "ت ۳۲۷") وه (البخاری "ت ۲۹۲") و جگه له مانیش گپړاویانه ته وه، هه رچه نده فهرموده که (عَرَبِيَّةٌ وَنَامُوْبِيَّةٌ كِي تَيْدَايَه، به لام ئه وه پشتگیری واته که ی ده کات که له شه رعدا سزای زیناکاری هاوسه ردار توند تره له سزای زیناکاری زگوردی.

۴ - سونه ته کانی فیتره ت

عائیشه (رضي الله عنها) بوی گپړاوینه ته وه که پیغه مبر رضی اللہ عنہ فه رمویه تی: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ وَالسَّوَاكُ وَاسْتِنْسَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأُظْفَارِ وَعَسَلُ الْبُرَاجِمِ (عقد الأصابع) وَنَتْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ (الاستنجاء)). قَالَ زَكَرِيَّا

۳-رسالة نداء الفطرة لدى الرجل والمرأة للشيخ سلمان بن فهد.

قَالَ مُضْعَبٌ وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ. زَادَ فُتَيْبُهُ قَالَ وَكَيْعٌ انْتِفَاصُ الْمَاءِ يَعْني الإِسْتِنْجَاءَ (مسلم).

فیتره تاته ټه و په و شتانه ی که خوی گوره له ناخی به نده کانیدا به دی هیناوه و پای هیناون له سه ری، وه کو چه زکردن له چاکه و ټه نجامدانی، وه دورکه تنه وه له خراپه و وه لانانی، که وا به شیوه یه که به دی هیناون که هه میسه ناماده بن بؤ وه رگرتنی شتی باش و دلسوزیان تیدابیت بؤ خوی گوره و خونزیک کردنه وه لیی و له پپی په رسته کانه وه، وه خوی گوره یاساکانی فیتره تی کردوه به دوو جوړ.

یه که م: جوړه فیتره تیک که دل و دهرن پاک ده کاته وه ټه ویش پیکهاتوه له باوه پ به خواو به شه کانی تری وه ک ترس و خو شو یستنی خواو گه رانه وه بؤ لای، خوی گوره ده فه رمویت: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (۳۰) مُنْبِئِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ (۳۱)﴾ [الروم].

واته ی فیتره ت له م ټایه ته دا بریتیه له پالفته کردنی نه فس و پاک کردنه وه و گه شه کردنی دل، به شیوه یه که هه موو شته بی سوده کانی لی دوربکه و یته وه و پرازی نریته وه به په و شته جوانه کان، ټه مانه ش هه موی ده گه ریته وه بؤ (أصول الإيمان وأعمال القلوب) بڼه ماکانی باوه پو کرده وه کانی دل.

دووه م: بریتیه له پاک راگرتنی دهره وی مرؤف و دوورخسته وه ی پیس و پوخلی لیی، ټه ویش ټه و "ده" فه رمانه یه که له فه رموده که دا هاتون، که

همويان له چاکه کانی ئایینی ئیسلامن، چونکه همويان مایه ی پاککردنه وه ی ئەندامه کانی له شن و ته ندورستی وجوانی ده به خشن به لاشه ی مروؤف.

بۆ نمونه کورت کردنه وه یان هه لپاچینی سمیل به شیوه یه که سنوری لیو ده ربه که ویت، پاکوته میزی ده به خشیت به خاوه نه که ی وه دوری ده خاته وه له و پیسیانه ی که له لوت دینه ده ره، وه ئەگه ر سمیل دریز بکریته وه تا دیته خوار لیو یان بۆ ناوده م، له کاتی خواردن و خواردنه وه دا ده که ویته ناو ئەو خواردن و خواردنه وه یه، هه روه ها گوپین و ناشرین کردنی شیوه ی پیاوه، هه رچه نده خه لکانیک هه بن که پیاوان جوان بیت و گوئی نه دن به و فه رموده یه ی پیغه مبه رمان ﷺ که ده فه رموویت: (مَنْ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ شَارِبِهِ فَلَيْسَ مِنَّا) (۱).

واته: هه رکه سیک له سمیلی نه گریت و کورتی نه کاته وه ئەوه له ئیمه نییه.

ئهمه ش به پیچه وانه وه یه به نیسه به ت پیشه وه، چونکه خوی گه وره ریشی کردوه به مایه ی ریز و جوانی بۆ پیاوان، ئهمه ش جوان ده رده که ویت له ده موچاوی ئەو که سانه دا که سه رپیچی پیغه مبه ر ﷺ ده که ن و ده یتاشن، که چۆن روخساریان ده شیویت و جوانیه که یان نامینیت، به تابه تی که ده چنه ته مه نه وه ده موچاویان وه که ده موچاوی ئەو پیره ژنانه ی لی دیت که به هوی پیره وه هیه جوانی یه که نه ماوه له روخساریدا با سه رده می گه نجیشی جوانترین ئافره ت بویت، ئهمه ش شتیکی بینراوو هه ست پیکراوه به لام به داخه وه لاسایی

۴- (رواه أحمد "ت ۲۴۱") و (الترمذي "ت ۲۷۹") و (النسائي "ت ۳۰۳") و إسناده جيد.

کردنه‌وه‌ی کو‌یرانه شته جوانه‌کان ناشرین ده‌کات و شته ناشرینه‌کان جوان ده‌کات له‌لای خاوه‌نه‌که‌ی، که‌واته چه‌ند هۆ‌کارێک ده‌بنه هۆ‌ی حه‌رامی‌تی ریش تاشین :

۱- گۆرپینی دروست‌کراوی خاویه، (واته خوا به‌پیشه‌وه پیاوی دروست کردوه که‌چی ئه‌و ده‌یتاشی‌ت و خۆ‌ی ده‌کات به‌بی ریش).

۲- سه‌رپێچی سوننه‌تی پی‌غه‌مبه‌رمانه ﷺ. (چونکه هه‌میشه ریشی هه‌بووه).

۳- خۆ چواندنه به ئافره‌تان، که هه‌رکه‌سیک و ابکات به‌ر له‌عه‌نتی خوا ده‌که‌وی‌ت.

۴- خۆ چواندنه به کافرو موشرێک و ئاگرپه‌رسته‌کان، که پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی‌ت: (مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ)^(۱).

واته: هه‌رکه‌سیک خۆ‌ی بچو‌ینی به‌هه‌ر قه‌ومی‌ک ئه‌وه به‌یه‌کی‌ک له‌وان حساب ده‌کرێت.

۵- شی‌واندنی جوانی خوداییه‌و ناشرین کردنی پوخساره‌و نه‌مانی جوانی پیاوه.

^۱ رواه الإمام أحمد وأبو داود وصححه ابن حبان. وقال شيخ الإسلام أبو العباس ابن تيمية رحمه الله تعالى إسناده جيد. وقال الألباني - رحمه الله - : صحيح . يُراجع: إرواء الغليل (٤٩/٨) ، وحديث رقم.(2384)

وه نینۆك كردن یان قرتاندنی، وه هه لگیشانی توکی بنبال و تاشینی مووی شهرمگه كه بریتیه له و مووهی به دهوری عه وره ته وه یه، وه شورډنی چرچ ولۆچی په نجه كان، ئەمانه ده بنه هۆی پاراستنی له شی مرۆڤ چونكه زۆریه ی چلك و پیسی له و شوینانه دا كۆده بنه وه، بۆیه به لابردنیان وهك زانراوه مرۆڤ له شی سوک ده بیټ و چالاک ده بیټه وه.

ههروهها ئاو له دەم ولوت پادان (وهردان)، ئەم دوانه له کاتی دهست نویژو خوشۆردنیشدا جهختی له سه رکراوه، چونکه ده بنه هۆی پاککردنه وهی دەم و لوت، جا له بهر ئەوهی پیسی و ته پوتۆزیکی زۆر له ناولوتی مرۆڤدا كۆده بنه وه پیویسته كه هه میشه پاکی بکاته وه.

وه سیواککردنیش مایه ی پاککردنه وهی دەم و په زامه ندى خوایه، چونکه ددانه كان پاکده کاته وه و بریسکه داریان دهکات، بۆیه له هه موو کاتی کدا دروسته به کار بهینریت، به زۆری سه ره تاي دهست نویژ و نویژو هه ستان له خه وو کاتی گۆرانی بۆنی دەم و زه رد بونی ددانه كان و کاتی دهستکردن به خویندنه وهی قورئان.

تارات گرتنیش واته لابردنی ئەو پیسیانه ی که له پیش و پاشه وه ده رده چن، به به کار هینانی ئاو، وه ئەگه ر نه بوو به به رد یان هاوشیوه کانی، یان به به کار هینانی به رد و ئاو پیکه وه، که ئەم خۆ پاککردنه وه یه ش واجبه و یه کیکه له تایبته مهنديه کانی فیتره ت.

که واته بزانه ئه وشتانه ی سهره وه هه مویان ده بنه هوی کاملکردن و ته واویتی
 دهره وه ی مروّقه، و دورخستن هه وه ی هه مو پیسی و شتیکی زهره مند له لاشه، وه
 پاكو خاوینی به شیکی ئیمان، واته فیترت هه مو ئه و شتانه ده گریته وه که
 په یوه ندیان هه یه به دهره وه و ناوه وه ی مروّقه وه، چونکه شه ریه تی ئیسلام
 هه ولده دات که ناخی مروّقه کان پاک بکاته وه له ره وشه ته نابجی و بی سوده کان
 وه بی رازینیت هه وه به هه مو ره وشتیکی به رزو جوان، که ئه ویش له پری ئه و بیرو
 باوه ره وه یه که بوی دارشتوون، وه به هوی یه کخوایه رستی و دلسوزی بوخواو
 گه پانه وه بولای.

هه روه ها دهره وه ی مروّقیش پاک ده کاته وه له پیسی و چه په لی و
 هۆکاره کانی، به م شیوه یه هه ردوو لایه نه که ی مروّقه پاک ده کاته وه، لایه نی دیارو
 هه ست پیکراو وه لایه نی ناوه کی و نه بینراو، هه ر بویه پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی:
 (الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ). (مسلم).

واته: پاكو خاوینی به شیکه له باوه پ.

وه خوا ی گه وره ش ده فه رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَّابِينَ وَيُحِبُّ
 الْمُتَطَهِّرِينَ﴾. [البقرة: ۲۲۲]

واته: خوا ی گه وره ئه وان هه ی که خویان پاکده که نه وه توبه کارانیشی خوش
 ده ویت.

که واته شه ریعته تی ئیسلام سه رتاپا پاکی وپاکژی و ژیری و کاملبونه وه هاندانه بو کرده وهی به نرخ و دورکه و تنه وهیه له کاری بیسود، وبالله التوفیق. ته واو^(۱)

چه ند سودیک له م فه رموده یه وه

۱- خوی گه وره فیتره تی خه لکی پینمایی کردوه بو چه زکردن له چاکه کاری و رق لیبونه وهی خراپه کاری.

۲- له سوننه تی پیغه مبه رماندا ﷺ ئه م فه رمانانه هاتون: کورترکردنه وهی سمیل، پیش هیلانه وه، سیواک کردن، ئاو له ده م پادان، ئاو له لوت پادان، نینوک کردن، هه لکیشانی توکی بنبال، تاشینی موی شه رمگه، وه تارات گرتن.

۳- هاندانی پیغه مبه ر ﷺ بو ئومه ته که ی له سه ر ئه وهی که به سوده بو یان، وه ئاگادار کردنه وه یان له و شتانه ی که زیانی هه یه بو یان.

۴- هاندانمان بو پاکو ته میزی و دورکه و تنه وه له پیسی و چه په لی.

۵- ته واوی و بی که موکوری شه ریعته تی ئیسلام، به دابین کردنی شته به سوده کان و نه هیشتنی شته بی سوده کان.

^۱ (من بهجة قلوب الأبرار ببعض تصرف).

۵- تاییه ت مه ندیه کانی فیطرت (۱)

الحمد لله الذي فطر الخلق على ما تستحسنه العقول وأيد ذلك بما أنزله على الرسول فطرة الله التي جبل الناس عليها خلقًا وأمرهم بها تعبدًا وشرعًا وأشهد أن لا إله إلا وحده لا شريك له، عجزت عن إدراك حكمته الأبواب، وذلت لعزته وعظمته جميع الصعاب وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله المبعوث بالحنيفية ملة إبراهيم الذي اجتباه ربه وهداه إلى صراط مستقيم، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن سار على نهجهم القويم وسلم تسليمًا.

أما بعد:

ئیمانداران له خوا بترسن و پویکه نه دینه هه لَبزیدراوه که ی، ده ستبگرن به و فیترته وه که خه لکی له سهر پاهیناوه، که بریتیه له پاککردنه وه ی ناخ و پروکاری دهر وه شمان، که ده لئین پاککردنه وه ی ناخ مه به ستمان پی پی پاککردنه وه ی دلله کانمانه له شیرک و پازاندنه وه یه تی به دلسوزی بو خوا له په رسته کاندا و هه ستان به کرده وه باشه کان، وه پاککردنه وه ی لاشه مان به و کرداران ده بی ت که له سه حیجی موسلیمدا هاتوو له دایکمان عائیشه وه (رضی الله عنها) که پیغه مبه رمان ﷺ ده فه رموی ت: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ وَالسِّوَاكُ وَاسْتِنْسَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَظْفَارِ وَعَسَلُ الْبَرَاجِمِ وَنَتْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ . قَالَ الرَّوَايِ وَنَسِيْتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنَّ تَكُونَ الْمُمْضَمَّةَ)، (مسلم).

۵ - خطب الشيخ محمد بن صالح العثيمين رحمه الله.

وه ههروه ها له وه فهرموده يه شدا كه نه بو هوره يره ﷺ ده يگير يته وه
 (خه ته نه) ش به يه كيك له تايبه ت مه نديه كانی فيطره ت ناوبرا وه، كه واته نه وه "ده"
 كرده وه يه هه مويان بر يتين له پاكوخا وي نی كه فيطره تی مرؤف فهرمانی پیده كات و
 ژيريش پشتگير يان ليده كات، ههروه كو چؤن شهريعه تی ئيسلام هانمان ده دات
 له سهريان، له وان ههش كورت كرده وه وه ته نك كرده وه ی سمیل، چونكه
 دريژ كرده وه ی سمیل ده بيته هوی كو بونه وه ی نه وپيسي يانه ی كه له لوته وه
 ديته دهر وه به مهش له كاتی ناوخواردنه وه دا ده كه ويته ناوی و ناوه كه ی پيس
 ده كات، له بهر نه وه شهريعه تی ئيسلام و فيطره تی مرؤف يش فهرمان ده كه ن به
 كورت كرده وه ی، به لام ريش ده هيلريته وه واتا ده سكار ی نه كرده نه به تاشين وه
 نه به كورت كرده وه وه نه به هه لكيشان، چونكه خواي گه وره ريشی كرده وه به
 جيا كه ره وه يه ك له نيوان پياوو ژندا، وه نيشانه ی پياوه تی و هيژه بويه ده بينين
 ريش دهر نايه ت تا كاتی تايبه تی خوی، واته كاتی پيگه يشتنی مرؤف و به هيژبونی
 پيستی.

چونكه له وه ته مه نه دا پياو ناماده يه بو هه لسان به كار هه گرنگه كانی ژيان،
 به لام كاتی مندالی ريش دهر نايه چونكه مندال له وه ته مه نه دا بهر گه ی
 نار هه حه تيه كان ناگريت، بويه شهريعه ت و قه دهر وه فيطره ت، له يه ك كاتدا داوا ی
 هيلانه وه ی ريش ده كه ن، چونكه به پراستی پيغه مبه ر ﷺ فهرمانی كرده وه به
 هيلانه وه و دريژ كرده وه ی ريش، بويه ده فه مويت: «خالفوا المشركين اَعْمُوا اللّٰحٰى
 وَأَخْفُوا السُّوَارِبَ» (متفق عليه) ده بينين پيغه مبه رو نه سحابه كانی له سه ر هيدا يه ت و

فیتره ت بوون بویه پشیان ده هیشته وه، (روی مسلم عن جابر قال: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَثِيرَ شَعْرِ اللَّحْيَةِ).

واته: جابر ده لیت پیغه مبهری خوا ﷺ پیشی زور بوو، وه باشتین پیره ویش پیره وی پیغه مبهر ﷺ و ئه سحابه کانی تی، چونکه ئه وان بو ئیمه وه ک پوناکی دره وشاوه و پریگی راست بوون، که واته تاشینی پیش هرامه چونکه لادانه له فیتره ت و له فرمانی پیغه مبهر ﷺ، وه لاسایی کردنه وه و شوینکه وتنی کرده وه ی موشریکه کانه و گوپینی شیوازی دروستکراوی خویه به بی ئه وه ی خوی پری پیدابیتین، وه پیویسته بزانی که ریش هیلانه وه له کاره ئاساییه کان نییه وه که هندی که س ده لین، به لکو یه کیکه له په رسته کان که پیغه مبهر ﷺ فرمانی پیکردوه، ئیتر فرمان کردنی پیغه مبهر ﷺ به هر په رستنیک بو واجب بونه هه تاکو به لگه یه کی ترمان ده ست ده که ویت که پیچه وان هی ئه و فرمانه بیت و چونکه خوی گه وره ده فرمویت: ﴿فَلْيَجِدْرِ الَّذِينَ يُجَالِقُونَ عَنِ أَمْرِهٖ اَنْ تُصَيَّبَهُمْ فِتْنَةً اَوْ يُصَيَّبَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ﴾ [النور: ۶۳].

وه له م ئایه ته دا (الفتنة) واته توشبوون به ئاشوب و فیتنه له لایه نی دینه وه، چونکه له وانیه که سیک یه که فرمانی پیغه مبهر ﷺ ره ت بکاته وه و به هوی ئه وه وه دله که ی بترازیت و به هیلک بچیت، وه پیغه مبهر مان ﷺ فرمانی کردوه به ریش هیلانه وه و فرمانیشی پیکردوین که موخاله فه ی موشریکه کان بکه یین، جا ئه گه ر له م سه رده مه ماندا هه ندیک له موشریکه کان ریشیان به یلانه وه ئه وه ئیمه هه ر له

فه رمانی پیغه مبر ﷺ لاندین، چونکه به هوی ئه و پړیش هیلانه وه یه یانه و موشریکه کان دهن به پاشکوی ئیمه نه ک ئیمه بین به لاسای که ره وهی ئه وان.

وه سیفه تیکی تر له سیفه ته کانی فیتړهت سیواک کردنه، چونکه ده بیته هوی پاک کردنه وهی ددانه کان و به شه کانی تری دم که سیواک ده کریت، سیواک کردن له م کاتانه دا زیاتر جه ختی له سه رکراوه ته وه، کاتی ئاو له دم پرادان، وه له سه ره تایی ده ستنویژدان وه کاتی ده ستکردن به نویژ، وه کاتی له خه وه هستان، وه کاتی چونه وه بؤ ماله وه، چونکه پیغه مبر ﷺ که ده چوه ماله وه یه که م کاریک که ده یکرد سیواک کردن بووه (رواه مسلم وغیره).

هه روه ها ئاو له لوت پرادان و (هنگ) کردن له فیتړهت و پاکیتی، چونکه پیسی ناولوت پاک ده کاته وه، وه نینوک کردنیش له فیتړهت و پاکیتییه، چونکه دریزکردنه وه یان ده بیته هوی کو کردنه وهی پیسی و زیان ده گه یه نن به مروقه، هه روه ها شورونی چومگه و چرچی په نجه کان له فیتړهت وه یه، وه هه لکیشانی توکی بنبالیش به هه مان شیوه، چونکه دریزبوونی ده بیته مایه ی پیسی و بوئیکی ناخوشیشی هه یه، بویه ده لاین هه لکیشان چونکه مووی بنبال به هه لکیشان لاوازده بیته و زور درهنگ دیته وه، وه هه رکه س نه ی توانی هه لی بکیشیت ئه وا ده توانیت به تاشین یان به به کارهینانی هه رشتیکی تر له ناوی به ریته.

وه تاشینی مووی شه رمگه، که بریتیه له و توکه ی که به پیشی مروقه وه دهر دیت، ئه م تاشینه ده بیته مایه ی به هیژکردنی بوری (مثانه)، چونکه دریزبوونی ئه و موانه پیسی کو ده که نه وه و زیان به خشه بؤ بوری مه سانه که بوری میزه، بویه

پیغه مبه رمان ﷺ کاتی بؤ دیاری کردووین بؤ کور تکر دنه وهی سمیل و نینوک کردن و هه لکیشانی بنبال و تاشینی موی شهرمگه، که نابیت له چل پوژ زیاتریان به سهردا بچیت. (رواه مسلم).

هه روهها خو پاک کردنه وهش (تارات گرتن) هه ر له سوننه ته کانی فطرته، ئه ویش جوان پاک کردنه وهی پاش و پی شه دواي چونه سه رئاو، وه خه ته نه (ختان) که پییشی ده گوتریت (طهار)، یه کیکه له سوننه ته کانی فطرته، وه بویه پیی ده وتریت طهار، چونکه له ته واویتی و کامل کردنی پاکیتی، وه باشتروایه که له ته مه نی مندالیدا بکریت بؤ مندال.

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم ﴿فَيَأْتِمُ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ * مُنْبِئِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ * مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلٌّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ﴾ [الروم: ۳۰-۳۲].

۶- پینج شت له فطرته پاکیه وهیه :

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (الْفِطْرَةُ خَمْسٌ الْحِثَانُ وَالِاسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ الْأُظْفَارِ وَتَنْفُ الْأَبَاطِ). (رواه البخاري ومسلم وغيرهما).

الفطرة: واته فیتړت، کومه لیک په وشتن که خوی گه وره خه لکی له سه ر
 راهیناوه هر له دروستکردنیانه وه، وه به شیوه یه کی خواگرد راهیناون له سه ری،
 که بریتین له و سونه ته دیرینانه ی که هه لبرژارده ی سه رجه م پیغه مبه رانه، خوی
 گه وره ده فهرمویت: ﴿ فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ﴾ [الروم: ۳۰].

واته: دینی خوی که خه لکی له سه ر راهیناوه، وه پیغه مبه ر ﷺ ده فهرمویت:
 كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ، (رواه البخاري
 ومسلم وغيرهما).

واته: هه مو له دايك بوويه ك نه گه ر وازی لیبهینریت له گه وره بونیدا
 ده گه پریته وه سه ر نایینی پاست که ئه ویش به ته نها ناسینی خواو (توحید) ه، وه که
 ده فهرمویت: (الْفِطْرَةُ حَمْسٌ)، ئه مه زیاتر جه خت کردنه له سه ر ئه و فه رمانانه وه ک
 چوئن ده فهرمویت: (الدِّينُ النَّصِيحَةُ) (رواه مسلم) وه یان (الحُجُّ عَرَفَةُ) (رواه الإمام
 أحمد وأهل السنن الأربعة) وه له و فه رمودانه که باسی خه ته نه کردن هاتووه له
 فه رموده ی ترده پونکراوه ته وه که بو کوران واجبه و بو کچانیش موسته حه ببه،
 واته شتیکی باش و خوازاوه، (الْحَيَاتُ سُنَّةٌ فِي الرَّجَالِ، مَكْرَمَةٌ فِي النِّسَاءِ) (۱) مکرمه:
 فقد فسرها أهل العلم بمستحبة، أي خصلة مستحبة.

وه ئیمامی به یه هقی له کتیبی (المدخل) دا ده فهرمویت: (أَنَّ السُّنَّةَ إِظْهَارُ خِتَانِ
 الذَّكَرِ وَإِحْفَاءُ خِتَانِ الْأُنثَى).

۱ رواه (أحمد (۵ / ۷۵) وابن أبي حاتم في "العلل" (۲ / ۲۴۷) والبيهقي (۸ / ۳۲۵) وقال: هو ضعيف
 منقطع. اهـ. ورواه الخلال بإسناده عن شداد بن أوس.

واته: سوننه وایه که خه ته نه کردنی نږینه ئاشکرا بکړیت، وه هی میینه بشارد ریته وه.

وه وشه ی (الاستحداد) واته لابر دنی موی شهرمگه به شتی ئاسن وه ک موس و تیغ و هاوشیوه کانی، وه به جگه له وانه ش هر ده بیټ وه که هه لکیشان و شتی تر وه که درماني مولا بهر (داروو).

وه (قص الشارب) کورت کردنه وه ی سمیله به شیوه یه کی وا که سنوری لیو در بکه ویت، چونکه له (زید ی کوری اَرْمَمَ ﷺ) هوه که ده ی گپ ریته وه ده لیټ: پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (مَنْ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ شَارِبِهِ فَلَيْسَ مِنَّا) (رواه أحمد والنسائي الترمذي)

وه (أبو هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) گپ راویتی وه که پیغه مبه ر ﷺ فه رموی ته ی: (جُرُّوا الشَّوَابَ وَأَرْحُوا اللَّحْيَ خَالِفُوا الْمَجُوسَ) (متفق علیه) وه جاران که (ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) ده چوو بو چه ج یان عومره کردن، یه که (قبضة) واته مشتی له ریشی ده گرت و نه وه ی له و زیاتر بوايه ده ی بړی^(۱) وه دایکمان (عائشة) (رضي الله عنها) بوی گپ راوینه ته وه که پیغه مبه ر ﷺ کا براهی کی بینی سمیلی در یژ کرد بو وه ئیتر فه رموی (اتنوني بمقص

(۱) نه مه ش نابیت به به لگه له سهر کورت کردنه وه ی پيش، چونکه (ابن عمر رضي الله عنهما) خوی فه رموده ی پیغه مبه ر ی ﷺ بو گپ راوینه ته وه که ده فه رمویټ: (وَقَرُّوا اللَّحْيَ، وَأَعْفُوا اللَّحْيَ) (متفق علیه) واته کورتی مه که نه وه و لیبگه پږن، وه که زانراویشه نه سحابه کانیش پړوايه ته کانیان ده بیټ به به لگه نه که بو چونه کانیان، (الحجة في روايتهم لا في رأيهم).

وسواک) واته مقه ستنیک و سیواکیکم بۆ بیزن، ئیتر سیواکه که ی له ئاستی لیوی داناو چه ند سمیل له ئاستی لیوی دریزتر بوو بری^(۱).

(وتقلیم الأظفار) واته برینی ئه و نینۆکه زیاده یه ی که له گوشتی سه ر په نجه دریزتر ده بیته وه، که هه م بۆ پاک و ته میزی و هه م بۆ جوانیشه، (الحافظ ابن حجر) فه رمویه تی: (وَمَ يَنْبُتُ فِي تَرْتِيبِ الْأَصَابِعِ عِنْدَ الْقَصِّ شَيْءٌ مِنَ الْأَحَادِيثِ).

واته: هه چ کام له و فه رمودانه نه چه سپاون – سه حه یح نین – که باسی ئه وه ده کن نینۆکی کام په نجه له پێش کامیانه وه بکریت.

وه (نتف الأباط)، لابرندی موی بنباله به شیوه ی هه لکیشان، وه دروسته به هه ر شتیکی تر لابریت، کاته که یشی چل پوژ جاریکه، به به لگه ی ئه و فه رموده یه ی که (أنس ی کورپی مالک) ده لیت: (وَقَتْنَا لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي قَصِّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ وَحَلْقِ الْعَانَةِ وَتَنْفِ الْإِبْطِ أَنْ لَا تَنْزُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ يَوْمًا . وَقَالَ مَرَّةً أُخْرَى أَرْبَعِينَ لَيْلَةً).

واته: پێغه مبه ر ﷺ کاتی نینۆک کردن و کورت کردنه وه ی سمیل و لابرندی توکی بنبال و مووی شه رمگه ی بۆ دیاری کردوین که ده بیته هه موو چل پوژ جاریک لا ببری یان چل شه و جاریک (رواه الخمسة إلا ابن ماجه).

(۱) ئیمامی (الهیثمی "ت ۹۷۳") له (مجمع الزوائد ۵ / ۱۶۶) دا ده لیت: (بزار) ریوایه تی کردووه و له سه نه ده که یدا (عبد الرحمن بن مسهر) هه یه که درۆزنه .

۷- هیشتنه وهی ریش له سونه ته کانی فېطرته :

له (زگړیا ی کورې أبو زائده) وه له (مُصْعَب ی کورې شَيْبَةَ) له (طَلْق ی کورې حَبِيب) ه وه له (عائشة) وه (رضي الله عنها) که گوتويه تی: پیغه مبه رﷺ فه رموی: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ) (۱) قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ وَالسَّوَاكُ وَاسْتِنْسَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَطْفَارِ وَعَسْلُ الْبَرَاجِمِ وَتَنْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ . قَالَ الرَّوَايِ وَنَسَبْتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ) . (رواه مسلم وأحمد والنسائي والترمذي) .

دهرباره ی مانای (فطره) (راغب ی أصفهاني " ت ۵۰۲") ده لیت: (أَصْلُ الْفِطْرِ بِفَتْحِ الْقَاءِ الشَّقُّ طُولًا . وَيُطْلَقُ عَلَى الْوَهْيِ وَعَلَى الْإِحْتِرَاعِ) .

وه (أبو شامة " ت ۶۶۵ ") ده لیت: (فطره) واته سه ره تاي دروستکردن وهك خواي گوره ده فه رمويټ: (فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) واته له سه ره تاوه ده ستي كرد به دروست كردنيان، مه به ستيش له وه فه رموده يه ي پیغه مبه رﷺ که ده فه رمويټ: (كل مولود يولد على الفطرة) واته له سه ره ئه وشيوازه ي که خواي گوره له سه رتاوه له سه ري به دي هي ناوه، وه ئاماژه يه بو ئه وه فه رمايشته ي خواي گوره که ده فه رمويټ: ﴿فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا﴾ مانای وایه هه رکه سيك که له دايك ده بيت وازی لي بينن، هه ر به بوچوني خوی ده چي ته وه سه ر ئايني راست که بريته له (التوحيد) يه كخواپه رستي، ئه م فه رمايشته ي خواي

(۱) که ده فه رمويټ: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ) به لگه يه له سه ره ئه وه ي که ئه مه ته نها " ده " دانه يانه، نهك هه مووی ئه و " ده " دانه يه بيت و به س. والله أعلم.

گه وره پشتگیری قسه کانمان دهکات که ده فهرمویت: ﴿فَبَاقِمٌ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ﴾ ته نانهت له کوتایى فهرموده که دا پیغه مبه ر ﷺ ئاماژه ی پی دهکات و ده فهرمویت: (فأبواه يهودانه أو ينصرانه...). (نیل الأوطار ۱ / ۱۲۳ ، ۱۲۴).

وه له کتیبی (النهاية) دا واته ی (فطرة) به م شیوهیه هاتووه : (الفطرة: أي السنة ، يعنى سنن الأنبياء عليهم السلام التي أمرنا أن نقتدي بهم فيها ، وقال الإمام أبو بكر بن العري رحمه الله في شرح الموطأ: عندي أنّ الخصال الخمس المذكورة في هذا الحديث كلها واجبة ، فإن المرء لو تركها لم تبق صورته على صورة الأدميين فكيف من جملة المسلمين). (فتح الباري ۱۰ / ۳۳۹ ، ۳۴۰).

فیترته واته سونتهت، مانای سونتهت ی سه رجه م پیغه مبه ران علیه السلام که ئیمه ش فهرمانمان پی کراوه له سه ر ئه و سوننه تانه ی ئه وان برؤین، ئیمامی (ابن العری "ت ۵۴۳" رحمه الله) له شه رحی کتیبی (الموطأ) ده لیت: له لای من ئه و تایبه تمه ندیانیه که له و فهرموده یه دا هاتون هه مووی (واجب) ن چونکه هه رکه سیك وازیان لیبینیت ئه و شیوه ی له سه ر شیوه ی مروّف نامینیت، چجای شیوه ی موسولمانان).

وه (أبو شامة "ت ۶۶۵") له سه ر ئه و قسانه ی ئه وه وه گوتویه تی: (أَنَّ الْأَشْيَاءَ الَّتِي مَقْصُودَهَا مَطْلُوبٌ لِتَحْسِينِ الْخُلُقِ وَهِيَ النَّظَافَةُ لَا تَحْتَاجُ إِلَى وُرُودِ أَمْرٍ إِجْبَابٍ لِلشَّرَاعِ فِيهَا اكْتِفَاءٌ بِدَوَاعِي الْأَنْفُسِ ، فَمُجَرَّدُ النَّدْبِ إِلَيْهَا كَافٍ ، وَالْحَدِيثُ الَّذِي يَقْصِدُهُ هُوَ قَوْلُهُ ﷺ «الْفِطْرَةُ خَمْسٌ، الْاِخْتِائُ وَالِاسْتِحْدَادُ» وَفِي رِوَايَةٍ: «حَلْقُ الْعَانَةِ وَقَصُّ الشَّرَابِ وَتَقْلِيمُ الْأُظْفَارِ وَتَنْفُ الْإِبْطِ» (متفق عليه).

واته: (ئو شتانه ی که له دینه که ماندا داوامان لیکراوه به مهستی پاککردنه وه و رازاندنه وه ی لاشه، پیویست ناکات که خوی گه وره فرمان به واجب بونی بکات، چونکه ئو شتانه خوین گونجاون له گه ل دل وده رونی مروؤدا، بویه ته نها ئامازه پیکردنیکی به سه، وه ئیبینو لعه ره بی له م گوته یه دا مه بهستی له م دوو فرموده یه یه: «الفطره خمس، الاختتان والاستحداد» و فی روایه: «حلق العانیه وقص الشارب وتقلیم الأظافر وتنف الإبط» (متفق علیه).

هه روه ها (أبو سُلیمان) گوته یه تی: (ذَهَبَ أَكْثَرُ الْعُلَمَاءِ إِلَى أَنَّ السُّنَّةَ ، وَكَذَا ذَكَرَهُ جَمَاعَةٌ غَيْرِ الْخَطَّابِيِّ قَالُوا : وَمَعْنَاهُ أَنَّهَا مِنْ سُنَنِ الْأَنْبِيَاءِ صَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ ، وَقِيلَ : هِيَ الدِّينِ).

واته: (زۆره ی زانا یان بۆچونیان وایه که فیتره ت واته سوننه ت، کومه لیکیان به م شیوه یه یان گوته وه جگه له (الخطابی "ت ۳۸۸") : گوته یان: مانای وایه فیتره ت له سوننه تی پیغه مبه رانه وه گوته رویشه فیتره ت واته ئایین).

وه ئیمامی (السیوطی "ت ۹۱۱" رحمه الله) فرمویه تی: (وأحسن ما قيل في تفسير الفِطْرَةِ أَنَّ السُّنَّةَ الْقَدِيمَةَ الَّتِي اخْتَارَهَا الْأَنْبِيَاءُ ، وَاتَّفَقَتْ عَلَيْهَا الشَّرَائِعُ ، فَكَانَتْ أَمْرًا جَبَلِيًّا فُطِرُوا عَلَيْهِ) اه. (تنوير الحوالك شرح موطأ الإمام مالك).

واته: باشتین شت که گوته روه له راقه ی فیتره تدا ئه وه یه که سوننه تی دیرینی هه لبرتیردراوی پیغه مبه رانه، وه شه ریه ته کانیش له سه ری کوکن، وه که وایه بلین شتیکی خوارسکه و له سه ری راهینراون.

ههروهه ئیمامی (ابن دقیق العید "۷۰۲" رحمه الله) دواى باسیکردنى ئه و جیاوازیانهى که له واتهى فیتره تدا کراوه ده لیت: (وأولى الوجوه بما ذكرنا: أن تكون الفطرة ما جبل الله الخلق عليه، وجبل طباعهم على فعله، وهي كراهة ما في جسده مما هو ليس من زينته)، (إحكام الأحكام بحاشية العدة) ته و او.

واته: وه باشتین لایه ن له و واتیه نه دا که باسمانکردن، ئه وه یه که: فیتره ت ئه و کاره خواریسکه یه که خوای گه وره خه لکی له سه ر به دیه ی ناوه، وه رای هی ناو ن له سه ری، که بریتیه له بق لیبونه وه ی ئه و شتانه ی که به شیکن له له شیان و ده بنه مایه یه ی ناشرین کردنیان.

وه ههروهه (الإمام المحقق شمس الدين أبو عبد الله محمد بن قییم الجوزیه "ت ۷۵۱" رحمه الله) له (تحفة المودود بأحكام المولود) ده رباره ی فه رموده که ی که ده فه رمویت پینج شت هه ن له فیتره ته وه ن، ده لیت: والفطرة فطران: فطرة تتعلق بالقلب وهي معرفة الله ومحبتة وإيثاره على ما سواه، وفطرة عملية، وهي هذه الخصال، فالأولى تزكي الروح وتطهر القلب، والثانية: تطهر البدن، وكل منهما تمد الأخرى وتقويها، وكان رأس فطرة البدن الختان. اه

وه (الحافظ ابن حجر "ت ۸۵۲") گوتویه تی: ئه م شیوازانیه ی فیتره ت چه ند سو دیکی هه یه بو ئه م دنیا و ئه و دنیا ش، که ئه مه ش له دواى تی پامان و لی کۆلینه وه هه سته پی ده کریت، له وانه ش جوانکردنی شیواز و پاککردنه وه ی لاشه به شیوه یه کی فراوان وه گرنگیدانه به پاکژی له هه ردوو لایه نه که وه، ههروهه سو دگه یاندنه به هاوړی و هاوده مه کانی به بیزار نه کردنیان به بوئی ناخوش، وه

هه روها پیچه وانه کردنی بی باوه پاره له ناگرپه رست و جوله که و گاور و بت په رسته کان، وه خو پازاندنه و هیه به و فرمانه ی خوی گه وره ی شه رعدانه ر که ده فهرمویت: ﴿وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوْرَكُمْ﴾ که واته پاراستنی نه و شیوازه گونجاوتره له گه لّ نایه ته که دا، چونکه وه که نه و ایه که فهرمویت: به جوانترین شیوه دروستکارون ده ی نیوه ش نه و جوانیه مه شیوین به شتانیکی ناشرین، یان بلیت پاریزگاری له و شتانه بکن که دهنه هوی مانه و ه ی نه و جوانی و پیاوه تیه وه نه و هوگریه ی که پیویسته، چونکه نه گهر مروژ به شیوه یه کی جوان دهرکه وت له روخساریدا نه وه ده بیته مایه ی گونجاندنی خه لک له گه لیدا و وهرگرتنی گوته کانی و سوپاسکردنی بوچونه کانی، پیچه وانه که یشی راسته، ته او (فتح الباری).

وه لامدانه وه ی گومانیک:

ده گوتریت: چونکه ریش هیلانه وه به کیکه له تایبته مهنديه کانی فیتره ت، نه وه به لگه یه له سهر نه وه ی که واجب نییه! چونکه له گه لّ تایبته مهنديه کانی تر دا پیکه وه باسکراوه که نه وان ته نها خواز اوون واته (مستحب) ن.

وه لام:

له راستیدا ده بیته بگوتریت، هیشتنه وه ی ریش به وه واجب نه بووه که به کیکه له تایبته مهنديه کانی فیتره ت، به لکو به لگه ی ترمان هیه له سهر واجب بونی هیشتنه وه ی ریش، وه باسکردنی له گه لّ تایبته مهنديه کانی تری فیتره ت دا پیچه وانه ی نه و به لگانه نابیته وه، ئیتر نه گهر نه وه بکریت به به لگه له سهر واجب نه بونی ریش هیلانه وه که گوايه له گه لّ هندیکی شتی تر دا باسکراوه که نه وان

واجب نین، نه وه بۆچونیکى رپهت کراوه وه له یه. چونکه کۆکردنه وهى له گه ل نه و شتانه ودا نابنه رپگر له واجب بونى.

ئیمامى (النووي "ت ۶۷۶" رحمه الله) ده فهرمویت: دوو شت که حوکمیان جیاوازه له شهردا، پیکه وه کۆده کرینه وه بۆ نمونه خواى گه وره ده فهرمویت: ﴿كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ [الأنعام: ۱۴۱]. لیردها خواردنه کهى ته نها رپیدراوه (مباح) ه، به لام ده رکردنى زه کاته که پيوسته (واجب) ه به یه کیشه وه باسکراون، وه خواى گه وره ده فهرمویت: ﴿فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُمْ مِنْ مَبَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ﴾ [النور: ۲۳]. لیردها پاره دانه که (واجب) ه به لام نوسینه که (سونه) ه، نمونه ی زۆرو زانراومان هیه له قورئان و فهرموده دا. ته واو (۱).

الحافظ (ابن حجر) گوتویه تی: (ابن دقیق العید) بۆى نه قل کردوین له هه ندیک زانایانه وه که فیترهت به واته ی ئایین دیت. وه له بنه رپهتدا نه گه ر کاریک درایه پال شتیک نه وا داده نریت به یه کیک له پایه کانی نه ک دابنریت به شتیکی زیاده تییدا هه تاکو به لگه یه کمان بۆ راست ده بیته وه که پیچه وانه ی نه مه بیته وه، وه ئیمه فه رمانان پیکراوه که شوین سوننه ته کانی (إبراهم علیه السلام) بکه وین، وه وه کو زانراویشه نه م تاییهت مه ندیانه ی فیترهت (إبراهیم علیه السلام) یش فه رمانی پیکردوه، وه هه مو که سیکیش که خواى گه وره فه رمانی پیکردبین که شوینی

(۱) المجموع شرح المهذب (۱/۳۱۷، ۳۱۸)

بکه وین ئه وه مانای وایه ده بیټ شوین فه رمانه کانیشی بکه وین، پاشان (الحافظ) ده لیت: ئه وه ش بزانه که واجب بونی شوین که وتنی که سیک ئه وه ناگه یه نیټ که واجبه شوین هه موو شته کانی بکه وین، به لکو کاره که به وه دیته دی که هاوشیوهی ئه وه بکه وین، جا ئه گهر کاریک واجب کرایټ له سه ئه وه که سه ی که شوینی ده که وین، ئه وا له سهر شوینکه وته کانیشی واجبه، وه ئه گهر سوننه ت بوو ئه وا له سهر شوینکه وته کانیشی سوننه ته، بویه واجب بونی ئه م تاییه ت مه ندیانه ی فیتره ت له سهر هه موو ئه ممه ت، ئه وه ده یسه لمینیت که ئه م کارانه له سهر (أبراهیم الخلیل) یش واجب بوون علیه السلام. ته واو^(۱).

ئاگاداریه ک:

زۆربه ی زانایان ئه وه بۆچونه یان هه بووه که هه ندیک له و تاییه ت مه ندیانه ی فیتره ت واجب، له وانه (الإمام الشافعي " ت ۲۰۴ " رحمه الله) که خه ته نه و پيش هیشتنه وه ی به واجب زانیوه، هه روه ها سه رجه م هاوه له کانیشی، وه له پیشینه کانیش (عطاء " ت ۱۱۴ ") دانی ناوه به مه دا، وه لیی گیڤرداوه ته وه که گوتویه تی تاشینی پيش حه رامه، وه گوتویه تی: (لَوْ أَسْلَمَ الْكَبِيرُ لَمْ يَتِمَّ إِسْلَامُهُ حَتَّى يُحْتَنَ).

واته: ئه گهر که سیک به گه وره یی موسولمان ببیت، موسولمان بونه که ی ته واو نییه تاکو خه ته نه نه کریت.

(۱) فتح الباری: (۱۰: ۳۴۰).

له (زید ی کورپ ارقم) هوه که پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (مَنْ لَمْ يَأْخُذْ شَارِبُهُ فَلَيْسَ مِنْهَا) ^(۱) وه ئەم فه رموده یه ی کردوو به به لگه ی کورت کردنه وه ی سمیل ^(۲).

پیشتریش باسی ئه وه مان کرد که (القاضي ابن العربي " ۵۴۳ هـ ") خه ته نه وه تاشینی موی شهرمگه وه، هه لکیشانی توکی بنبال و نینوک کردنی به واجب داناهه، وه ده رباره ی ئاو له ده م و لوت پادان، جیاوازیه کی زانرا وه یه له سه ر ئه وه ی که ئایا واجب یان نا ؟

هه روه ها (ابن القيم رحمه الله) له (تحفة المودود) دا ده فه رمویت: (ثم إن الخصال المذكورة في الحديث منها ما هو واجب كالمضمضة والاستنشاق ^(۳) والاستنجاء، ومنها ما هو مستحب كالسواك، وأما تقليم الأظفار، فإن الظفر إذا طال جدا بحيث يجتمع تحته الوسخ، وجب تقليمه لصحة الطهارة، وأما قص الشارب فالدليل يقتضي وجوبه إذا طال، وهذا الذي يتعين القول به لأمر رسول الله ﷺ به ولقوله ﷺ «ومن لم يأخذ من شاربته فليس منا» اه ^(۴).

(۱) رواه الترمذي وأحمد والنسائي قال الترمذي: صحيح وقال الحافظ: سنده قوي.

(۲) فتح الباري. (1/ 340) :

(۳) انظر تلخيص الحبير للحافظ ابن حجر: (۱/ ۸۸، ۸۹).

(۴) رواه (الإمام أحمد) و(الترمذي) و(النسائي) والضياء عن زيد بن أرقم رضي الله عنه وصححه (الألباني " ت ۱۹۹۹ م ").

واته : جا ئه و تايبه تمه نديانه ی فیتره ت که باسکران، هه یانه واجبه وه ک ئاو له لوت رادان و خۆپاککردنه وه ی دوا ی چونه سه رئاو، وه هه یانه که خوازراوه (مستحب) ه وه ک سیواک کردن، وه ده رباره ی نینۆک کردن، کاتی که نینۆک دريژده بیته و پیسی له ژیردا کۆده بیته وه له م حاله ته دا قرتاندنی واجبه له بهر ته واویتی پاکژی، وه کورت کردنه وه ی سمیلّیش به گویره ی به لگه کان واجبه هه رکات دريژ بووه، ئه و گوته یه ش ئاماژه ی پیده کریت له بهر ئه و فه رمانکردنه ی پیغه مبه ر ﷺ پیی که ده فه رمویت: (مَنْ لَمْ يَأْخُذْ شَارِبَهُ فَلَيْسَ مِنَّا) ته واو.

هه روه ها ئیمامی (أحمد) و (أصحاب السنن) گپراویانه ته وه که پیغه مبه ر ﷺ کاتی بۆ کورت کردنه وه ی سمیلّ و نینۆک کردن و توکی بنبال هه لکیشان و تاشینی موی شهرمگه دیاری کردووه که نانبیّت "چل" پوژ زیاتری به سه ردا بچیت، بۆیه ئه م فه رموده یه یان کردووه به به لگه له سه ر واجب بونی ئه و کارانه، ئه م فه رمودانه ش پونکه ره وه ی فه رموده که ی سه ره وه ن که ده فه رمویت: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ) جا وه کو زانراوه ده سه ته واژه پونکه ره وه کان ده خرینه پیش پوخته کانه وه^(۱).

(۱) أدلة تحريم حلق اللحية للشيخ محمد بن أحمد بن إسماعيل.

۸- خه ته نه كردن شهرييه چونكه يه كيكه له تاييه ت مهنديه كانی فيتره ت

(۱)

له هه ردوو كتيبه صه حيحه كه دا هاتوو، له وه فرموده يه دا كه (أبو هريرة رضي الله عنه)
 بوى گيرايينه ته وه، پيغه مبه رضي الله عنه فه رمويه تى : (الْفِطْرَةُ حَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ الْحِثَانُ
 وَالْإِسْتِحْدَادُ وَتُتْفُ الْإِبْطُ وَتَقْلِيمُ الْأَطْفَارِ وَقَصُّ الشَّارِبِ) (۲).

له م فرموده يه دا خه ته نه كردنى كردوو به يه كه م تاييه ت مهنديه كانی فيتره ت،
 هه رچه نده هه موو ئه م تاييه ت مهنديانه ي كه له فرموده كه دا هاتون هه ر له
 فيتره ته وه ن، چونكه ئه و ئايينه پاكن كه رپر وه ي (إبراهيم) پيغه مبه ريش
 بووه عليه السلام، وه ئه م تاييه ت مهنديانه خواى گه وره فرمانى پيكردوو، هه روه ها
 ئه و شتانه ن كه خواى گه وره تاقي كردوته وه پييان، چونكه (عبد الرزاق "ت ۲۱۱")
 له (معمّر) هوه له (طاوس "ت ۱۰۶") له باوكيه وه ئه ويش له (إبن عباس) هوه كه
 ته فسير ئه و ئايه تى واليكد او ته وه : (وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ) (البقرة ۱۲۴)،
 (إِبْتَلَاهُ بِالطَّهَارَةِ حَمْسٌ فِي الرَّأْسِ وَحَمْسٌ فِي الْجَسَدِ فِي الرَّأْسِ قَصُّ الشَّارِبِ وَالْمَضْمَضَةُ
 وَالْإِسْتِنْشَاقُ وَالسَّوَاكُ وَفَرْقُ الرَّأْسِ وَفِي الْجَسَدِ تَقْلِيمُ الْأَطْفَارِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَالْحِثَانُ وَتُتْفُ
 الْإِبْطُ وَغَسْلُ أَثَرِ الْعَائِطِ وَالْبَوْلُ بِالْمَاءِ).

(۱) تحفة المودود بأحكام المولود لابن القيم بتحقيق بشير محمد عيون.

(۲) رواه البخاري ومسلم والترمذي وأبو داود والنسائي ، وابن ماجه.

واته: خوی گه وره ئیبراهیم پیغه مبهری به طه هارته و پاگژی تاقي کرده وه، پینج دانه یان له سه ریدا، وه پینج دانه یان له لاشه یدا، پینج دانه که ی سه ری ئه مانه بوون: کورت کردنه وه ی سمیل، ئاو له دهم پادان، ئاو له لوت پادان، سیواک کردن، قژ خستن به ملولادا، وه پینجه که ی لاشه ی ئه مانه بوون: نینوک کردن، موی شهرمگه تاشین، خه تهنه کردن، توکی بنبال هه لکیشان، وه خویا ککردنه وه به ئاو له دوی سه رئاو.

بویه فیتره ت دوو جوړه: فیتره تیک که په یوه ندی به دلّه وه هه یه، ئه ویش ناسین و خو شو یستنی خواجه، وه به به رزدانان و ریژ گرتنی تی زیاتر له هه موو شتیکی تر، وه فیتره تی کرداری: ئه و تاییه ت مه ندیانن که له فه رموده کاند ا هاتوون، بویه جوړی یه که م دل و گیان پاک ده کاته وه، وه جوړی دووه میان لاشه پاک راده گریت، وه هه ردوکیشیان ده بنه مایه ی پته وه کردنی یه کتری، وه دیارترین و چله پویه ی ئه و فیتره تانه ی که په یوه ندیان به لاشه وه هه یه خه تهنه یه.

هه روه ها له (مسند) ی (إمام أحمد) دا هاتووه له وه فه رموده یه وه که (عمار ی کوری یاسر"ت ۳۷") بومان ده گیتیه وه له که پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: (مِنْ الْفِطْرَةِ أَوْ الْفِطْرَةِ الْمُمَضَّضَةِ وَالْإِسْتِنْشَاقِ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَالسَّوَّكِ وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ وَعَسَلُ الْبُرَّاجِمِ وَتَنْفُؤِ الْإِبِطِ وَالِاسْتِحْدَادُ وَالِإِحْتِنَانُ وَالِانْتِصَاحُ) (۱).

(۱) رواه أحمد في المسند وابن ماجه وإسناده ضعيف، ولكن له شواهد بمعناه يقوى بها، فالحدیث حسن كما قال الألباني في صحيح الجامع. وقال شعيب الأرنؤوط: صحيح لغيره

واته: ئەمانه له فیتره تن، یان فیتره تەمانه ن: ئاو له دەم پادان، وه ئاو له لوت پادان، وه سمیل کورت کردنه وه، وه سیواک کردن، وه نینۆک کردن، وه شۆردنی چرچی سەر په نجه کان، وه هه لکیشانی توکی بنبال، وه تاشینی موی شهرمگه، وه خه ته نه کردن، ئاو جوانکردن به خۆدا کاتی خۆشتن.

که واته تایبه تهمه ندیه کانی فیتره ت هه مویان په یوه ندیان هه یه به پاکوته میزیه وه، وه لادانی ئەو پیسایینه ی لاشه یه که شهیتان خۆشی دیت لییان. بۆیه هه ندیک له پیشینه کانمان گوتویانه: (من صلی وحج واختن فهو حنیف).

واته: هه رکه سیك نوپژبکات، وه بچیت بۆ حه ج وه خه ته نه کرابیت، ئەوه له سەر دینی پاک و بیگه رده.

چونکه حه ج و خه ته نه، له دروشمه کانی ئایینی راست و په وانن و خوای گه وره خه لکی له سەر ئەو فیتره تانه به دیهیناوه، بۆیه نابیت لییان لا بدات.

حیکمه تی خه ته نه کردن چیه؟

خه ته نه کردن له کاره جوانه کانی ئەو شه ریه تانه یه که خوای گه وره ناردونی، چونکه خه ته نه کردن ده بیته مایه ی پازاندنه وه جوانکردنی لایه نی ناووه و ده ره وه له مرۆفدا، وه ته واویتی هینانه دی ئەو فیتره ته یه که خوای گه وره خه لکی له سەر به دیهیناوه، هه روه ها به شیکه له دینی راست و په واننی ئیبراهیم، وه له بنه په تدا بۆیه خه ته نه کردن دانراوه له شه ریه ته کاندایه تها بۆ ته واویتی و کامل بونی ئایینی راستوره وان، چونکه خوای گه وره په یمانی دا به (إبراهیم پیغه مبه رالکلیه) که

بیكات به پېشه‌وای هه‌موو خه‌لك، وه بیكات به باوكی سه‌رجه‌م گه‌لان، بویه ره‌چه‌له‌کی هینده نوره هه‌موو پیغه‌مبه‌ران و پادشایان له پشت و نه‌وه‌ی نه‌ون، وه خوای گه‌وره هه‌والی پیدا که نیشانه‌یه‌ک دابنیت بۆ راستی‌تی نه‌و په‌یمان‌ه‌ی که پی‌ی دراوه له لایه‌ن نه‌وه‌کانیه‌وه، نه‌ویش نه‌وه‌یه که هه‌موو تازه له‌دایک بووه کانیان خه‌ته‌نه‌ بکه‌ن، بویه خه‌ته‌نه‌کردن نیشانه‌یه‌کی دیاره به‌وانه‌وه‌ی که ده‌چنه ناو‌پریاز و میلی‌ته‌ی ئیبراهیم علیه‌السلام، نه‌مه‌ش واته‌یه‌که له‌واته‌کانی لی‌کدانه‌وه‌ی نه‌و نایه‌ته‌ی خوای گه‌وره که ده‌فرمویت: ﴿صَبَّغَةَ اللَّهُ وَمِنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صَبَّغَةً﴾ (البقرة: ۱۳۸)

جا خه‌ته‌نه‌کردن بۆ نه‌وه‌که‌سان‌ه‌ی که له‌سه‌ر ئایینی راست‌پوره‌وانی خوا ماونه‌ته‌وه، وه‌ک نه‌وه‌په‌نگ‌کردنه‌یه که خاچ په‌رسته‌کان به‌کاری ده‌هینن بۆ منداله‌کانیان، کاتیک که مندالیان ده‌بی‌ت و ده‌یبه‌ن له‌په‌رستگا‌کانیانیا‌ندا په‌نگی‌کی لی‌ده‌که‌ن، ده‌لین نه‌وا به‌وه‌په‌نگ لی‌دانه‌ی بووه‌به‌گا‌ور، بویه خوای گه‌وره جو‌ره دیاری کردنی‌کی تری بۆ ئی‌مه‌ه‌ بریارداوه که خه‌ته‌نه‌کردن، خوای گه‌وره ده‌فرمویت: ﴿صَبَّغَةَ اللَّهُ وَمِنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صَبَّغَةً﴾، نه‌م کرده‌وه‌یه‌ش بووه‌به‌ نیشانه‌یه‌کی دیار بۆ هاتنه‌ ناو‌دینی په‌سه‌ند کراوی خواو، نه‌م فه‌رمان‌ه‌ی خوای گه‌وره‌ش له‌ ناو‌نه‌وه‌کانی ئاده‌مدا ده‌می‌نیت‌ه‌وه‌وه‌ خو‌یانی پی‌ی ده‌پازیننه‌وه‌ه‌ه‌تا‌کو پوژنی دوا‌یی، پشتاو پشت هه‌رده‌می‌نیت‌ه‌وه‌ه‌ و نیشانه‌ی چونه‌ ناو‌دینی خواو په‌سه‌ندکردنی‌تی.

ئایا چ جوانیهك ده گاته وه به جوانی و خورازاندنه وه به برینی ئه و پیسته زیاده یه و لابردنی موی شهرمگه و توکی بنبال و کورت کردنه وه ی سمیل و نینوک کردن؟ دیاره ئه گهر ئه م فه رمانانه ئه نجام نه درین پیسیه کی زوریان له ژیردا کۆده بیته وه و ده بیته حه شارگه یه کی له بار بو شه یتان که خوی تیا قایم بکات، وه پیستین به ش له وانهدا که باسکران ئه و پیسته یه که له کاتی خه ته نه دا ده بردرییت، چونکه میزو چلکی تیدا کۆده بیته وه و ده بیته مایه ی نه خوشی و برین، هه موو خاوه ن ههستیکی پاکیش ئه م راستیه ده زانییت و ههستی پیده کات، هه ربویه خوی گه وره به و شتانه ئیبراهیمی تاقی کرده وه و ئه ویش به سه رکه و تویی ده رچوو تیا یاندا، خوی گه وره کردی به پیشه وای خه لکی، له گه ل ئه وه شدا خه ته نه کردن ره نگوو جوان ده کات، وه نه کردنی زیانگه لیکی زوری هه یه که له خاوه نه که ی دیاری ده دات.

وبالله التوفیق وصلى الله وسلم على عبده ورسوله محمد وآله وصحبه.

سه رچاوه کان:

- ۱- بهجة قلوب الأبرار وقره عيون الأخيار بشرح جوامع الأخبار للشيخ عبد الرحمن بن ناصر السعدي رحمه الله.
- ۲- تحفة المودود بأحكام المولود لابن القيم رحمه الله.
- ۳- خلاصة الكلام بشرح عمدة الأحكام للشيخ فيصل بن عبد العزيز آل مبارك رحمه

الله .

- ۴- أدلة تحريم حلق اللحية للشيخ محمد بن أحمد بن إسماعيل رحمه الله.
- ۵- خطب الشيخ محمد الصالح العثيمين رحمه الله.
- ۶- الكواكب النيرات في المنجيات والمهلكات للمؤلف رحمه الله.
- ۷- رسالة نداء الفطرة لدى الرجل والمرأة للشيخ سلمان بن فهد وفقه الله.
- ۸- موطأ الإمام مالك بن أنس رحمه الله.
- ۹- فتح الباري شرح صحيح البخاري لابن حجر رحمهما الله.
- ۱۰- صحيح مسلم بشرح النووي رحمهما الله.
- ۱۱- المجموع شرح المذهب للإمام النووي رحمه الله.
- ۱۲- نيل الأوطار شرح منتقى الأخبار للشوكاني رحمه الله.

ئاگاداری:

ماfi چاپ کردنه وهی ئەم بهرهمه پارێزراوه بو وهر گێر، هیچ كهس و چاپخانهیهك بۆیان نییه چاپی بکه‌نه وه مه‌گه‌ر به مه‌به‌ستی به‌خشینی له رێی خوادا بی بهرامبه‌ر.

صلی الله
علیه
وسلم